

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Den, men inte den

- en forskningsöversikt över litteratururvalsprocesser i
den svenska gymnasieskolan

Sebastian Brodd
Sebastian Ingemarsson

Ämneslärarprogrammet med inriktning mot
arbete i gymnasieskolan

Examensarbete 1   15 hp
Kurs: LGSV1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT 2016
Handledare: Ingrid Lindell
Examinator: Hanne Andersson
Kod: HT16-1150-06-LGSV1G

Nyckelord: gymnasieskola, kanon, litteratururval, svenskämne, undervisning

Key Words: canon, literature selection, swedish mother tongue as a subject,
teaching, upper secondary school

Abstract

This paper aims to survey the research done on which factors affect the literature selection process in the Swedish upper secondary school today. It also aims to understand if there is a specific literature canon in the Swedish upper secondary school. We ask ourselves three questions; *which factors affect the literary selection process in the Swedish education? Does the literary selections lead to a so called school canon? And Is there a link between the literary selection and the western literary canon?* In the paper we make a distinction between the *western literary canon* and a *school canon* as the latter is the theoretical compilation of literature emerged from the choices of teachers and the limitations they are under.

The material gathered takes different positions on the field. One dissertation presents a *postmodern* analysis of the literary selection processes, another one questions the esthetical values in western canon presented by Harold Bloom and one article presents a Foucauldian analysis of literary selections. The research done on the field shows indications of a wide array of factors that may impact the selection process, such as *the curriculum, availability, influence by colleagues, the teachers preferences* and *the pupils*, amongst others. In the survey we categorize the factors as *inner* and *outer* factors, depending on if they take place outside or within the teacher. We are able to find a total of thirteen factors and therefore conclude that the literary selection in the Swedish upper secondary school is a very complex process. It is essential to understand this as a teacher, as you then can make conscious justified choices. The material shows no indications of a so called *school canon*, with a few exceptions of some Swedish authors such as August Strindberg. We also come to the conclusion that more research is needed in this field to reach a more certain answer to what impacts the literature selection process and if there is a literature canon, as the surveys lack in magnitude.

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Syfte och problemformulering	3
1.2	Disposition.....	3
2	Avgränsningar och material	4
2.1	Avgränsningar	4
2.2	Material	4
3	Teori och historik	5
3.1	Historisk bakgrund	5
3.2	Kanonbegreppet.....	5
3.3	Ämneskonceptioner	6
4	Resultat	6
4.1	Yttre faktorer som påverkar urvalet	6
4.2	Inre faktorer som påverkar urvalet	10
4.3	Skolkanon och kanonvärderingar	12
5	Diskussion	12
5.1	Resultatet	12
5.1.1	Yttre och inre faktorer	12
5.1.2	Skolkanon och värderingar.....	13
5.2	Kritik mot materialet	13
5.3	Förslag till vidare forskning	14
5.4	Slutsatser	14
6	Referenslista	15

1 Inledning

Här presenteras först en kort bakgrund till forskningsöversikten, följt av arbetets syfte och problemformulering. Slutligen kommer uppsatsens disposition att beskrivas.

När vi ställdes inför uppgiften att välja vad vårt examensarbete ska handla om var det nästan självklart för oss att det skulle beröra skönlitteraturen i skolan och vilka verk som ingår i undervisningen. Som blivande lärare har vi ställts inför både simulerade och verkliga situationer då vi har varit tvungna att göra ett litteratururval. Vi har även upplevt att samma litteratur väljs om och om igen. Under vår verksamhetsförlagda utbildning och under vikariat har vi dessutom stött på svårigheterna som medföljer detta urval. Eftersom läroplanen inte explicit uttrycker vilka texter som ska läsas, bara att det ska läsas, har lärare idag stor frihet att välja den litteratur de vill arbeta med i klassrummet. Vi har sett hur lätt det är att först gå till det "självklara" när urvalet ska göras, trots friheten att välja fritt, och sedan insett ansträngningen som krävs för att bryta den första impulsen. Det vi har uppmärksammat är en komplexitet som kräver mycket reflektion och självmedvetenhet. Vilka verk finns tillgängliga och vilka verk synliggör det vi som lärare vill lyfta fram i vår undervisning är bara några av de frågor vi tvingades ställa oss. Dessa erfarenheter startade en tankeprocess hos oss om vilka författare som får en given roll i undervisningen, vilka som kan hoppas över och varför vissa av en författares verk nämns men inte andra. Detta mynnade slutligen ut i en undran över vad det är som påverkar de val lärare gör i litteraturundervisningen, vilket är vad detta arbete handlar om.

1.1 Syfte och problemformulering

Den här forskningsöversikten syftar till att ge en överblick över sådana undersökningar som berör hur urvalet av skönlitteratur går till i gymnasieskolans svenskundervisning. Med utgångspunkt i syftet och bakgrunden formuleras följande frågeställningar för att precisera problemområdet:

- *Vilka faktorer påverkar urvalet av skönlitteratur till svenskundervisningen?*
- *Leder litteratururvalet i skolan till en så kallad skolkanon?*
- *Finns det ett samband mellan litteratururvalet och en så kallad västerländsk litteraturkanon?*

1.2 Disposition

För att underlätta läsningen kommer en översikt över uppsatsens innehåll här att presenteras. Efter detta inledande avsnitt, där bakgrunden till, och syftet med forskningsöversikten har presenterats ges i *andra avsnittet* en presentation av de avgränsningar som har gjorts. En kort översikt över det material som ligger till grund för forskningsöversikten ges också. I *avsnitt tre* presenteras en historisk bakgrund till vilken roll litteraturen har haft i gymnasiet och hur litteratururvalet har sett ut. Begreppen *ämneskonceptioner* och *kanon* förklaras även här.. Uppsatsens *fjärde avsnitt* behandlar materialets innehåll genom att de *yttre* och *inre faktorer* som går att skönja i den forskning som gjorts på området beskrivs. Utöver det presenteras även vad materialet säger om en eventuell *skolkanon*. I det *femte avsnittet* diskuteras slutligen resultaten av forskningsöversikten, kritik till materialet ges och förslag på vidare forskning på området lyfts.

2 Avgränsningar och material

I detta avsnitt redogörs för de avgränsningar som gjorts och sedan följer en kort presentation av det material som ligger till grund för översikten.

2.1 Avgränsningar

Ett arbete om litteratururval och litterär kanon kan lätt bli väldigt stort och brett. Även om våra frågeställningar preciserar problemområdet har vi varit tvungna att avgränsa oss. Eftersom huvudfrågan handlar om hur litteratururvalet går till har vi valt att inte beröra vad eventuell forskning säger om effekterna av en litterär kanon, det vill säga om en litterär kanon förbättrar undervisningens kvalitet eller inte. Vi har inte heller tittat på forskning som berör andra utbildningsstadiet än just gymnasieskolan, då det är just i den kontexten vi i framtiden kommer att arbeta. Detta leder även till en sista avgränsning, om den tid forskningen omfattar. Vi har valt att endast titta på forskning som tillkommit under Läroplan för de frivilliga skolorna 1994 (Lpf94) och Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011 (Lgy11), eftersom det är i dessa läroplaner vi dels har rört oss och dels kommer att arbeta.

2.2 Material

Det material som behandlas i forskningsöversikten kommer här att kortfattat beskrivas genom att presentera hur de undersökningar som besvarar våra frågeställningar har gått till och det perspektiv som varje författare intagit.

Doktorsavhandlingen *Textens väg: om förutsättningar för texturval i gymnasieskolans svenskundervisning* av Stefan Lundström (2007) undersöker hur litteratur väljs ut dels genom en granskning av läroplanernas formuleringar, dels genom att titta på den debatt som förts i tidningen *Svenskläraren* om skönlitteratur i skolan och dels genom att observera och intervjua fyra lärare. I analysen av sitt material intar Lundström ett postmodernt perspektiv eftersom han menar att det är i ett sådant samhälle vi lever.

John Verhaests (2008) masteruppsats *Kanon och litteraturundervisning i Sverige* undersöker lärares, litteraturvetares och elevers värderingar om litteratur i förhållande till det estetiska värdet i litteraturen Harold Bloom lyfter. Verhaest behandlar dessutom frågan om hur litteraturvetare på universiteten kan påverka lärarnas urval.

I artikeln *A Foucauldian analysis of literary text selection practices and educational policies in Ontario, Canada* från tidskriften *Discourse: Studies In The Cultural Politics Of Education* intervjuar Christopher J. Greig och Susan M. Holloway (2016) lärare i Ontario, Kanada och gör utifrån det en analys av lärares texturval baserat på Foucaults teorier kring makt.

Therese Åkerberg (2006) har i sitt examensarbete *Skönlitterärt urval i Sveriges gymnasieskolor* gjort en enkätundersökning där hon frågar 56 lärare hur de motiverar litteratururvalet och vilka yttre faktorer som de menar styr urvalet. Även Anna Andersson och Carl Johan Odehammar (2010) har i sitt examensarbete *Kanonlärare - En undersökning av svensklärares litteratururval* gjort en enkätundersökning med 14 lärare om vilken litteratur lärare väljer och urvalets bakomliggande motiveringar.

Som synes har alla undersökningar gjorda i Sverige blivit till under Lpf94 och berör således inte den nya läroplanen, Lgy11. Detta beror på att den senare är så pass ny att vi inte hittat

någon extensiv forskning gjord efter läroplansskiftet. Trots att Lpf94 och Lgy11 skiljer sig en del åt vad gäller kursplanerna för svenskämnet är det inte ett problem att Lgy11 inte behandlas i materialet. De faktorer som anges i resultatdelen kan inte påstås ha förändrats i och med läroplansskiftet och vårt material är således aktuellt även idag.

3 Teori och historik

I följande avsnitt ges en historisk bakgrund till skönlitteraturens roll i svenskämnet. Dessutom förklaras begreppen *ämneskonceptioner* och *kanon* samtidigt som deras relevans för arbetet förtydligas.

3.1 Historisk bakgrund

Professor emeritus i litteraturvetenskap Jan Thavenius (1999) redogjorde i kapitlet *Gymnasiets litterära kanon* i *Svenskämnets historia* historien för det svenska gymnasiet litterära kanon. Där förklarar han hur litteraturen till en början inte hade särskilt stort inflytande över svenskundervisningen när den infördes under 1800-talet, fokus låg istället på ämnesfärdigheter. Thavenius menar att det inte var förrän den stora nationalistiska rörelsen tog fart i slutet av 1800-talet som litteraturen fick en större plats i undervisningen och att det särskilt var under perioden 1905-1950 som litteraturen fick en essentiell roll i ämnet svenska. Om denna period har forskaren Lars Brink (1992) som främst intresserat sig för litteratursociologi gjort en undersökning vid namn *Gymnasiets litterära kanon - Urval och värderingar i läromedel 1910-1945*. I denna studie undersöker Brink närmare urvalet i antologier, litteraturhistorier och enskilda verk i svenskämnet. Brink poängterar att litteraturen haft en stor roll i skolan hela tiden men att den i tidigt skede främst dök upp i ämnen som klassiska språk och delvis även i de moderna språken. Han ser tydligt att ett urval skett under denna period och menar att detta främst berott på värderingar då man till exempel kan se hur litteratururvalet av enskilda verk gått från nästan strikt svenska författare till ett större utbud av översatta utländska författare. Efter 1950 har demokratiska värderingar betonats allt mer i läroplanen och urvalet har blivit allt mindre styrt, för att idag vara helt upp till varje enskild lärare.

3.2 Kanonbegreppet

Staffan Bergsten, docent i litteraturhistoria och Lars Elleström, professor vid institutionen för film och litteratur vid Linnéuniversitetet definierar i *Litteraturhistoriens grundbegrepp* (2004) kanon i sin vidaste mening som "en samling texter som bildar den allmänt accepterade stommen i en viss skrifttradition" (s. 31). Det finns ingen officiellt fastställd kanon utan textsamlingen består snarare av ett antal verk som anses vara viktig för vårt kulturarv och för samhällets bildning. Den litteraturhistoriska kanon kan inte tillåtas omfatta alltför många texter eftersom texterna ska kunna tillgodogöras av bildningsbärarna, så som svensklärare, inom varje generation och sedan traderas till allmänheten. Eftersom kanon inte kan vara för stor måste gamla verk plockas bort i takt med att nya verk införlivas och på så sätt förändras alltså den litteraturhistoriska kanon hela tiden. Om kanon skulle bestå av alltför många verk skulle den enhetlighet som finns i kanon gås om miste, utöver problematiken med att bildningsbärarna ska ha möjlighet att tillgodogöra sig den (Bergsten & Elleström, 2004).

Trots att den västerländska kanon inte är officiellt fastställd och ständigt är under förhandling har den listats ett flertal gånger, där Harold Blooms *The western canon* (1994) kanske är den mest välkända. Bloom nämner 26 författare som han menar är av särskilt estetiskt värde och som enligt honom gör det bra böcker gör - stärker människans karaktär. Det är på det sätt som

Bloom gjort som kanonbegreppet kan göras konkret, genom att ge exempel på de författare och verk som anses vara de mest betydelsefulla.

Att ens nämna begreppet kanon kan vara kontroversiellt och värdeladdat. Vi vill därför poängtera att vi endast kommer att använda begreppet skolkanon för att ge ett namn på den eventuella grupp verk som tar mest plats i skolväsendet. Vi menar inte att dessa verk bör eller inte bör vara en del av litteraturundervisningen.

3.3 Ämneskonceptioner

Hur lärare ser på svenskämnet skiljer sig från individ till individ. I sin avhandling *Vilket svenskämne? Grundskolans svenskämne i ett lärarutbildningsperspektiv* skriver Kerstin Bergöö (2005) om Pedagogiska gruppen (PG) i Lund och de tre föreställningar om svenskämnet, eller så kallade svenskämneskonceptioner, som PG har urskiljt i sitt arbete med att undersöka problem inom svenskämnesdidaktiken. Dessa är; *Svenska som ett litteraturhistoriskt bildningsämne*, *Svenska som ett färdighetsämne* och *Svenska som ett erfarenhetspedagogiskt ämne*. Om *Svenska som ett litteraturhistoriskt bildningsämne* är den rådande ämneskonceptionen betonas litteraturläsningens kulturella värden i undervisningen. Målet med undervisningen är att ge eleverna den gemensamma kulturella referensram som fås genom läsning av klassiska verk. I *Svenska som ett färdighetsämne* står elevens språkliga färdigheter i fokus. Tanken är att genom att träna olika delmoment utvecklas eleven mot att bli en bättre språkbrukare. Ämneskonceptionen *Svenska som ett erfarenhetspedagogiskt ämne* innebär däremot att elevernas egna erfarenheter i relation till kunskapsökandet är centrala. Som vi senare ska se kan en lärares ämneskonception få betydelse för hur läraren motiverar sina val av litteratur, både för sig själv och för eleverna.

4 Resultat

Här presenteras de faktorer som styr urvalet som anges i undersökningarna. Faktorerna delas upp i *yttre* och *inre*, där de yttre faktorerna påverkar lärarens urval utanför läraren som person medan de inre rör de processer, medvetna som omedvetna, som sker inuti den som gör urvalet. Dessa kan exempelvis vara värderingar kring inomtextliga kvaliteter i skönlitteraturen. Dessutom kommer frågan om en eventuell *skolkanon* att besvaras.

4.1 Yttre faktorer som påverkar urvalet

Styrdokument

Eftersom *styrdokumentet* uttrycker vad det är eleven ska lära sig i skolan ramar de in lärarens arbete. Att läroplanen därför påverkar litteratururvalet kan tyckas vara en självklarhet men den nutida läroplanen, *Lgy11*, liksom den förra, *Lpf94*, uttrycker inte explicit vilket litteratururval som ska göras. I *Lgy11* anges till exempel endast att kursen Svenska 1 ska behandla "Skönlitteratur, författad av såväl kvinnor som män, från olika tider och kulturer." (Skolverket, 2011, s.162). Läroplanens vaghet möjliggör därför en stor frihet i litteratururvalet, jämfört med tidigare läroplaner som delvis uttryckt förslag på texter som kan läsas i undervisningen (Lundström, 2007, s. 109ff.). Det är dock så att friheten inte alltid utnyttjas, eller ens upplevs som positiv. Lundström (2007) har i sin doktorsavhandling intervjuat fyra verksamma lärare som ger en spridd bild av hur styrdokumentet påverkar dem. Den lärare med längst erfarenhet menar att han uppskattar friheten i läroplanen, vilket kan tänkas bero på att han är trygg i sin lärarroll och därför vågar ta ut svängrummet mer. Men samtidigt som en lärare uppskattar friheten upplever andra friheten som betungande. Lärarna uppger dessutom att de ibland modererar styrdokumentens innehåll för att det ska passa den

egna undervisningen, eller går utanför kursplanerna om det finns kunskap som lärarna anser att eleverna behöver men som ligger utanför kursplanernas innehåll. På detta sätt skapar de sig mer frihet, vilket går emot deras upplevelser om att friheten kan vara begränsande.

Även andra undersökningar visar att styrdokumentet påverkar litteraturvalet. I Andersson och Odehammars undersökning menar 15% av de undersökta lärarna att kursplanerna påverkar dem. Detta gör *styrdokumentet* (tillsammans med *tillgång till litteratur*) till den tredje största påverkande faktorn efter kollegor och elever, som 20%, respektive 18% av lärarna har angett (2010, s. 31). Åkerberg (2006, s. 37) menar att hennes undersökning också visar att styrdokumentet påverkar urvalet, eftersom lärarna anser att vissa verk är bättre lämpade för att uppfylla styrdokumentets krav än andra.

Eftersom det inte är explicit uttryckt vilka verk som ska läsas i litteraturundervisningen styrs inte lärarnas urval genom direkta direktiv. Styrdokumentets påverkan på litteraturvalet handlar snarare om att lärarna vill möta de intentioner som finns i styrdokumentet (Åkerberg, 2006, s. 48), så som de bland annat uttrycks i läroplanens värdegrund och i de övergripande programmålen.

Tillgång

Även om lärare i uppdragsformuleringen fritt kan välja litteratur är det inte alltid möjligt rent praktiskt. Utbudet av litteratur på skolan påverkar också urvalet, och *tillgång* blir därför en faktor. I Andersson och Odehammars undersökning (2010, s. 31) menar 15% av de undersökta lärarna att tillgången till litteratur påverkar urvalet och då eftersom klassuppsättningar och skolbiblioteket är begränsade resurser. I Lundströms intervjuer och observationer tillkommer det att förutom det faktiska utbudet på skolan är tillgången till tid också avgörande. Att söka upp de böcker som för undervisningen kan vara intressanta är tidskrävande. Tillgången till verken och tillgång till tid att söka upp dem kan därför vara begränsande för litteraturvalet. För Lundström är dock *tillgång* en sekundär faktor (2007, s. 288). Lärarna på den undersökta skolan är inte helt och hållet begränsade av vilka böcker som redan finns på skolan utan kan med relativ lätthet köpa in nya verk de skulle vilja använda sig av. Efterfrågan på ny litteratur är på den skolan inte större än att de flesta förslag går igenom, även om de ibland begränsas av skolans ekonomi.

Det är värt att nämna att det idag finns mer text tillgängligt för lärare än någonsin i och med digitaliseringen och internet. Begränsningar fortsätter dock att finnas i och med andra saker som försvårar tillgången som upphovsrätt och språkbarriärer.

Ekonomi och bokförlag

Åkerberg (2006, s.54) menar också att tillgången till verk styr litteraturvalet och även hon belyser den ekonomiska aspekten av skolans utbud. För att kunna köpa in nya klassuppsättningar eller enskilda titlar till skolbiblioteket krävs det att *skolans ekonomi* har utrymme för inköpen. I detta styrs urvalet mot modernare verk som läses över en längre tid och enskilt, eftersom dessa inte behöver köpas in i klassuppsättning utan bara i ett fåtal exemplar per titel. Åkerberg betonar dessutom *bokförlagens* roll. Det är de som sätter priserna och på så sätt avgör om skolorna kan köpa deras produkter. Ett exempel Åkerberg (2006, s. 14 et al.) lyfter är bokserien *Alla tiders klassiker*, ur vilken skolor kan köpa in klassuppsättningar till ett lågt pris medan modern litteratur säljs för högre pris och därför (oftast) inte är möjlig att köpa in i full upplaga. Risken finns därför att urvalet styrs mot klassiker om läraren vill att hela klassen ska läsa samma verk.

Undervisningssituationen och eleverna

Förutom att det ska finnas tid till att söka upp verk måste det även finnas tid i schemat för att behandla litteraturen i klassrummet. På så sätt styrs urvalet av hur *undervisningssituationen* ser ut, och de didaktiska frågorna *vad, vem, hur och varför?* blir en ledstjärna för undervisningen överlag såväl som för litteratururvalet. Som tidigare nämnts är *eleverna* den näst största kategorin (18 %) för vad som påverkar litteratururvalet enligt de svar Andersson och Odehammar (2010, s. 31) har samlat in. Åkerberg (2006) och Lundström lyfter också fram elevgruppen som en av de mer styrande faktorerna, där en lärare i den senare säger att det är i förhållande till vilka eleverna är som texten får betydelse i klassrummet (Lundström, 2007, s. 248). Dessutom kan det tänkas att med läroplanens intentioner om att lärare inte bara ska följa ämnets kursplan utan även de programmål som finns uttryckta för vart och ett av gymnasiet program blir eleverna en än viktigare aspekt att tänka på när urvalet görs. Det blir tydligt i Lundströms (2007, s. 224 et al.) intervjuer, där lärarna menar att de försöker programanpassa sin undervisning, genom att exempelvis elever på estetiska programmet får läsa texter som de sedan kan arbeta vidare med i andra kurser specifika för deras program. Men det är inte bara elevernas program som är relevant. Vilken kurs som är aktuell spelar också en roll (Åkerberg, 2006, s. 41), eftersom Svenska A och Svenska B i Lpf94 inte har samma kursmål.

Eleverna kommer också till tals i de fall läraren sammanställer en lista som de sedan själva får välja ifrån (Lundström, 2007), men även genom att de hellre läser modern litteratur, snarare än klassiker (Åkerberg, 2006, s. 51 och Verhaest, 2008, s. 49). Om läraren låter eleverna vara med i att planera kursen och välja den litteratur som ska läsas ser urvalet alltså annorlunda ut än om läraren själv väljer litteratur den kan tänka passar eleverna och undervisningssituationen. Undervisningssituationen påverkar därför urvalet genom att lärare väljer verk som kan anpassas till undervisningens syfte, mål och planering.

Läroböcker och uppgifter

Läroböckers innehåll kan också påverka urvalet av skönlitteratur eftersom det för en osäker lärare kan vara ett stöd att följa lärobokens eller en antologis innehåll och välja litteratur utifrån vilka verk som tas upp där. Läroböcker kan alltså användas som stöd för planering, vilken en lärare säger sig göra (Lundström, 2007, s. 208). Även om läroböckernas innehåll kan påverka litteratururvalet och undervisningen är målgruppen för dem liten, vilket gör att målgruppen - det vill säga lärarna - kan påverka innehållet i läroböckerna. Detta leder till en konserverande cirkel enligt Lundström (2007, s. 225), då lärarna påverkar innehållet till att beröra de verk de är familjära med vilket kan tänkas vara sådana som de tidigare har stött på i just läroböcker.

Vissa av lärarna Lundström (2007) har intervjuat använder inte läroböcker aktivt i undervisningen och i de fallen kan dessa inte ses som en faktor som påverkar urvalet. I de fall läraren använder läroböcker som stöd torde de dock ha en påverkan. Utöver vilka verk som lyfts fram och det som står om verken, kan även *arbetsuppgifter* till verken plockas från läroböcker (Lundström, 2007, s. 259). Läraren kan naturligtvis själv arbeta fram uppgifter som passar dennes undervisning, men i brist av tid är det lättare att hitta redan färdiga arbetsuppgifter och i valet och kvalet mellan två verk kan tillhörande arbetsuppgifter påverka vilket av verken som blir det som hamnar i klassrummet.

Det är en tvetydig bild av läroböcker som en faktor för litteratururvalet som ges i Lundströms avhandling eftersom vissa av lärarna inte använder sig av läroböcker medan andra gör det, antingen tillsammans med eleverna eller som stöd för sig själva. I Åkerbergs (2006) och

Andersson och Odehammars (2010) undersökningar lyfts inte läromedel fram som något som påverkar urvalet särskilt mycket, men verk skrivna innan 1900-talets början kan ses som ett undantag hos Åkerberg (2006, s. 38).

Kollegor

Kollegorna på skolan kan, liksom läroböcker, fungera som ett stöd i den egna undervisningen men de kan också ha en negativ påverkan. Lundström (2007, s. 233ff.) talar om *ämneslärare* och *programlärare*, där svenskläraren dels är en företrädare för det egna ämnet men samtidigt en del av ett (och ibland flera) programarbetslag. Som framgår av Lundströms intervjuer kan svenskämnet få ta en baksätesroll när karaktärsämnen har programaktiviteter med eleverna. Kollegornas syn och förväntningar på svenskämnet påverkar svenskläraren. I ämneslag kan det finnas en gemensam planering över vad som ska läsas. Andra ämneslärares uppfattningar av svenskämnet spelar också en roll. Det kan vara svårt att avvika från dessa förväntningar och undervisningens innehåll påverkas då negativt. Om karaktärsämneslärarna tänker sig att det är i svenska eleverna ska lära sig att skriva och läsa, men inte mycket mer, kan undervisningens innehåll begränsas och litteraturvalet bli torftigt. Det kan också vara så kollegorna uppskattar svenskämnet och menar att det är viktigt för eleverna, vilket stärker svensklärares ämnesläraridentitet så att hen känner sig mer säker på sina val.

Att kollegorna har en påverkan är i Andersson och Odehammars undersökning (2010, s. 31) det svarsalternativ som flest av respondenterna har angivit, där 20 % anger *Kollegor och arbetsplats* som en faktor som påverkar litteraturvalet. Åkerberg (2006, s. 38) visar däremot motsatt resultat då detta svarsalternativ får låga svarsantal i hennes undersökning.

Media och samhällsdebatt

Kollegorna behöver inte endast befinna sig på samma skola. De kan, tillsammans med *litteraturvetare*, samhällsdebattörer och liknande, också komma till tals via *tidsskrifter och annan media* som riktar sig till svensklärare. Lundström nämner över huvud taget inte media som en påverkan på urvalet men däremot att olika former av media kan vara en del av det litterära innehållet som väljs ut, vilket är en viktig poäng. Andersson och Odehammar (2010, s. 31) visar att medias påverkan på litteraturvalet inte är särskilt stor. Endast en procent av respondenterna har svarat *Bokklubb, media etc.* Åkerberg får snarlika resultat, medias påverkan på litteraturvalet verkar vara nästintill obefintlig. Trots det uppger lärarna i Åkerbergs undersökning att *den aktuella samhälls- och kulturdebatten* påverkar deras urval (2006, s. 51).

Litteraturvetare och Utbildningen

Avslutningsvis ska *lärarnas utbildning* nämnas. På lärarutbildningen kommer lärarstudenter i kontakt med en rad böcker och teorier om hur litteraturundervisning bedrivs på bästa sätt. Studenterna får även möta *litteraturvetare* eftersom det är de som undervisar här, och studenterna får då ta del av forskarsamhällets syn på litteraturen och de värderingar som tillhör. I Verhaests (2008) undersökning framgår det att lärares och litteraturvetares "personliga 'kanonurval'" (s. 48) är relativt lika. Trots att detta eventuellt kan ha en starkt normerande effekt på lärare och i förlängningen påverka litteraturvalet är det bara en av lärarna som Lundström har intervjuat som menar att utbildningen kan ha en påverkan. I Andersson och Odehammars undersökning (2010, s. 31) svarar 12% av lärarna att utbildningen har en påverkan och Åkerberg drar slutsatsen att lärarutbildningen inte har en påverkan utifrån de resultat hon har fått, men att ett undantag kan göras för mycket gamla verk. Detta förklaras av Åkerberg (2006, s. 56f) med att utbildningssystemet är trögrörigt vilket betyder att det fortfarande läses klassiska verk på svensklärarutbildningen. Det är alltså

här lärarstudenterna kommer i kontakt med dessa verk och på så sätt lägger till dem i sina egna listor över litteratur som kan passa i deras undervisning.

Maria Ulfgard (2015) docent i litteraturvetenskap vid Uppsala universitet förklarar att lärarstudenter är i en identitetsskapande process som tydligt påverkas av utbildningen och de intryck som fås av läraryrket, litteraturen och svenskämnet. Detta skulle kunna förklara varför likheter i litteraturvetares och gymnasielärares litteraturvärderingar överensstämmer till en viss grad, som Verhaest (2008 s. 49) visar.

4.2 Inre faktorer som påverkar urvalet

Rädsla och erfarenhet

Lundström (2007) förklarar i sin doktorsavhandling att lärarens egna litteratururval och dennes uppfattning om litteraturundervisning inte alltid överensstämmer. Han gör en distinktion mellan det läraren säger i intervjuerna (retorik) och det som framkommer i deras undervisning (praktik). Lundström kallar lärarnas uppfattning, som han baserar på intervjuerna, för deras *ämneskonceptioner* och det de framställer under deras undervisning för deras *ämneskonstruktioner*. Hans slutsats är att *erfarenhet* är en stor faktor för huruvida ens *ämneskonception* och ens *ämneskonstruktion* matchar samtidigt som man inte enbart reproducerar någon sorts skolkanon. Han kommer fram till detta då den mest erfarna av de undersökta lärarna är den som går emot de traditionella mönstren då hen striktare än de övriga följer sin *ämneskonception* i praktiken medan den minst erfarna är den som verkar tar mest stöd av etablerad litteratur samtidigt som hen har en diskrepans mellan sin retorik och praktik (Lundström, 2007). Christopher J. Greig och Susan M. Holloway (2016) kan ge oss fördjupad förståelse i saken. De skrev en artikel i tidskriften *Discourse: Studies In The Cultural Politics Of Education* där de presenterade sin undersökning som är kvalitativ och baserad på lärarintervjuer. Greig och Holloway utförde sin undersökning i Ontario, Kanada och de analyserade resultatet utifrån ett Foucaultiskt maktperspektiv. De förklarar att den läroplanen lärarna följer i Ontario ger lärarna fri möjlighet att välja litteratur, men i intervjuerna kommer det fram att lärarna inte alls tycks ha någon större frihet. Greig och Holloway (s. 401f) menar att friheten kontrollerar lärarna genom att lärarna tvingas självreglera sig. Lärarna förväntas alltså både av de styrande institutionerna, eleverna och föräldrarna att välja "rätt" litteratur. Forskarna förklarar vidare att vissa skolstyrelser valt att ha en fast litteraturlista som förslag till lärarna men ingen av lärarna vet vad som skulle ske om de gick emot den listan och för de utan förslagslista så vet de inte heller vad som skulle ske om de valde litteratur som istället utmanade normerna i närområdet. Till exempel säger en lärare i studien att hen upplevde rädsla för att inte få leda de kurser hen ville ha om hen gick utanför normerna i litteraturvalet (Greig & Holloway, 2016 s. 407). Greig och Holloways slutsats är att självreglering och ovisshet inför vilka konsekvenser vissa val kan leda till orsakar en rädsla hos lärarna som leder till att de väljer det säkra framför det osäkra.

Den sociala normen

I den tidigare nämnda studien av Greig och Holloway (2016) nämns ett exempel på hur en lärare fått skarp kritik för att ha valt en text som går emot den rådande sociala normen. Trots att läraren haft stöd i läroplaner är det svårt att tänka sig att skarp kritik från både elever och föräldrar inte skulle påverka lärarens framtida val. Detta leder till att den som väljer litteratur inte bara regleras av sig själv utan även av sin sociala omgivning. Således ligger *den sociala normen* väldigt nära faktorn *kollegorna*. Om läraren är medveten om sin sociala kontext så kan hen gå emot den rådande normen men om hen blir ifrågasatt utifrån så kan hen påverkas att inte göra vissa val i framtiden.

Preferens

Pedagogiklektorn Charles Sarland menar i *Young People Reading. Culture and Response* (1991) att lärare ibland väljer efter egen preferens. Han säger att lärare ibland väljer att självmant gå emot strömmen eller bara använder sina favoritböcker. Denna faktor kan kännas självklar men som tidigare visats så finns det mycket som kan krocka med lärarens egen preferens vilket kan göra att preferensen är en betydligt mindre del av helheten än vad man först tror. Såväl Lundström (2007) som Verhaest (2008) visar att Sarlands påstående om att lärare väljer litteratur utifrån vad de själva har läst och tyckt om kan ha en viss sanningshalt. Även Andersson och Odehammars undersökning (2010, s. 31) styrker detta, då *egen läsning, intresse och erfarenhet* utgör 12% av svaren för vad som påverkar urvalet.

Litteratursyner

Maria Ulfgard (2015) har undersökt lärare som fungerar som handledare för lärarstudenter under deras verksamhetsförlagda utbildning och fått fram en fem olika syner på litteratur:

- 1) Litteratur som komplement till annan undervisning i svenskämnet
- 2) Litteraturen som ljuddämpare (läsning håller elever lugna och tysta)
- 3) Litteraturen som språkutvecklande medel
- 4) Litteraturen som personutvecklande
- 5) Litteraturen som underhållning

Dessa syner går att urskilja i de svar de olika undersökningarna har fått. Åkerbergs svar visar att de undersökta lärarna väljer litteratur utifrån att verken tar upp viktiga värderingar, ger historiska och moraliska förebilder och erbjuder möjlighet till personlig utveckling. De har även svarat att de väljer litteratur som ska väcka läslust och vara underhållande (Åkerberg, 2006). De tre första svaren motsvarar Ulfgards fjärde syn på litteratur, *litteraturen som personlighetsutvecklande* medan det fjärde svaret motsvarar den femte synen, *litteraturen som underhållning*. I Lundströms intervjuer (2007) framkommer att lärare ibland väljer verk för att de är roliga att läsa, vilket också är den femte synen på litteratur. Dessutom har en lärare svarat att läsningen ska vara en utmaning (Lundström, 2007, s. 269), som kan tänkas vara den tredje synen på litteratur, *litteraturen som språkutvecklande medel*.

Även Verhaest (2008) och Andersson och Odehammar (2010) berör detta, men här har inte de undersökta lärarna angett specifika svar. Det som går att framtyda är endast att hur de ser på litteraturen påverkar urvalet, alltså dels Ulfgards ovan nämnda *litteratursyner* och dels Bergöös *ämneskonceptioner*. Detta går även ihop med den yttre faktorn *undervisningssituationen*, där syftet med undervisningen påverkar vilken litteratur som används.

Kanon

En sista faktor som lyfts i undersökningarna är *den västerländska kanon*. Lundström (2007) härleder utifrån observationer och intervjuer en tänkbarhet att lärare väljer litteratur utifrån det som finns med i den västerländska kanon. Åkerberg (2006) såväl som Andersson och Odehammar har i sina undersökningar nått samma slutsats, där, i den senare, 3% av svaren på frågan om vad lärarna anser påverka deras urval utgörs av just *kanon* (2010, s. 31). Lundström nämner även att litteraturens förmåga att förmedla högkultur fortfarande är något vissa lärare tar hänsyn till (2007, s. 207 et al.).

4.3 Skolkanon och kanonvärderingar

I undersökningarna som ligger till grund för denna forskningsöversikt finns inte tillräckligt empiriskt stöd för att påstå att en kanon existerar i skolan, trots att *den västerländska kanon* tycks påverka lärares litteratururval (se 4.1.2). Några undersökningar har försökt hitta svar på frågan men lider antingen av brister i sin metod (Åkerberg, 2006 och Andersson och Odehammar, 2010) eller blickar huvudsakligen på värderingar gällande den västerländska kanon (Verhaest, 2008)

Det kan ändå vara värt att nämna de ansatser som gjorts. I Verhaests masteruppsats undersöks litteraturforskarens, lärares och elevers värderingar gällande litteratur. Intresseområdet för undersökningen är att se hur stort fotfäste Harold Blooms syn på litteratur hade. Harold Bloom, som tidigare redogjorts för i teoriavsnittet, står för en syn på litteratur där estetiken är det allra viktigaste. Det Verhaest (2008) konstaterar är att ingen av de undersökta grupperna generellt delar Blooms värderingar om litteratur (s. 43ff.). Men han märker även att varje grupp är olika varandra vad det kommer till dessa värderingar, dock finns det tydliga likheter mellan lärare och litteraturforskare vad det gäller vilka författare de anser är intressanta (s. 48f). Det här skulle kunna indikera att det åtminstone finns värderingar inom skolväsendet som premierar vissa författare och det skulle kunna vara en indikator på att det kan finnas en skolkanon.

5 Diskussion

5.1 Resultatet

Hur kategoriseringen av de olika faktorerna än görs uppstår problem eftersom de på ett eller annat sätt hänger ihop och påverkar varandra. Vi har i vår forskningsöversikt valt att kategorisera faktorerna som inre och yttre sådana. Vår tanke är att det finns vissa faktorer som fungerar som ett filter genom vilket all världens litteratur går genom - dessa faktorer är de yttre faktorerna, det vill säga de som läraren inte, eller ytterst lite, själv kan påverka i sin yrkesroll. De inre faktorerna finns istället inom läraren och om de är omedvetna för läraren har hen inte kontroll över dem. Om läraren däremot är medveten om dem kan läraren välja om hen ska låta sig styras av dem eller ej. De inre faktorerna är således sådana som läraren kan ha kontroll över så länge självreflektion äger rum, något som i praktiken inte alltid sker.

5.1.1 Yttre och inre faktorer

Som resultatdelen visar kan det finnas ett stort antal faktorer som påverkar urvalet. Lundström (2007, s. 283) säger själv att urvalsprocessen är väldigt komplex och att detta medför en stor svårighet att exakt beskriva vad som påverkar litteratururvalet. Det är därför möjligt att det finns fler faktorer än de som här har tagits upp. Dessutom kan det tänkas att hur stor inverkan de olika faktorerna har skiljer sig från vad undersökningarna anger, både på lokal och nationell nivå.

Det är relativt lätt att se hur faktorerna hänger ihop. Exempelvis kan vi tänka oss att de lärare som upplever *styrdokumentens* frihet som begränsande vänder sig till *den västerländska kanon* eller till *läroböcker* för att söka stöd. Och *den västerländska kanon* har de fått bekanta sig med i sin egen utbildning där de fått ta del av vissa litteraturvetares syn på skönlitteraturen. Det är bland annat detta som gör det svårt att exakt peka på vad som påverkar urvalet och att kategorisera de faktorer som ändå framkommer.

Faktorerna har inte nödvändigtvis en begränsande påverkan på urvalet. När det gäller till exempel den *ekonomiska faktorn* kan den vara begränsande, men den har den en positiv inverkan på urvalet eftersom inköpen måste motiveras och på så vis motiverar läraren även verkets plats i undervisningen, både för sig själv och för sin omgivning (Åkerberg, 2006, s. 54). Den ekonomiska faktorn kan således bli en motor som driver tankeprocesser kring litteraturen hos läraren.

5.1.2 Skolkanon och värderingar

I studierna vi har tagit del av framkommer det att lärare och litteraturvetare ofta har snarlika värderingar om litteraturen (Verhaest, 2008). Trots detta kan vi inte finna belägg för att en faktiskt skolkanon skulle existera. Det enda vi egentligen vet är att Strindberg verkar ses som upphöjd av lärarna och att några moderna författare, Jan Guillou och Jonas Gardell, får större utrymme än många av de andra författarna vad det gäller valet av enskilda verk (Åkerberg, 2007). Ingen av dessa namn ses som oväntade av oss. Det som är oväntat är att det inte finns fler belägg för att en etablerad skolkanon existerar idag.

Något som vi funnit intressant är att vi dels antagit att det funnits en skolkanon och själva ryggt tillbaka negativt vid tanken på att en skolkanon existerar, som om det vore fel med ett mönster. Efter vår sammanställning av undersökningar om urvalsprocesser kommer det dock fram en ny tanke - *ideallitteratururvalsteorin*. *Ideallitteratururvalsteorin* är vår tanke om att det skulle kunna finnas en hypotetiskt ideal skolkanon som uppstår via hypotetiska allvetande lärare. Vi tänker oss en lärare som är fullständigt rationell och omfamnar all kunskap om all litteratur och pedagogik. Denna lärare ska välja texter för sina många olika klasser som representeras av den varierade verkligheten. Denna lärare står också med samma yttre problem som alla andra lärare - det vill säga att den är begränsad av ekonomin, material, läroplaner osv. Vid varje givet litteraturval så borde denna lärare välja den mest perfekta boken eller de mest perfekta böckerna för det givna tillfället. Om det då råkar bli en lista på tjugo böcker - är det något fel med det? Även om denna lista består av författare från endast en specifik social grupp så måste det innebära att något i texten mött mot den sociala kontexten inneburet att denna boken är den bästa för situationen. Det bör även tänkas på möjligheten att denna perfekta lärare faktiskt *aldrig* väljer samma text två gånger. Hur ställer vi oss till litteraturen om så är fallet? En annan intressant fråga är: Vad händer om läraren inte skulle välja en enda roman utan istället endast valde modernare textformer som till exempel film eller spel? Poängen är dock att en rationellt utvald skolkanon inte behöver vara problematisk så länge böckerna matchar målen. Känslan som uppstår idag kring en eventuell skolkanon klingar nog negativt för att den inte tycks ha rationell grund och står därför relativt försvarslös. Det här är något som skulle behöva tänkas mer på och något vi kommer fortsätta filosofera kring.

5.2 Kritik mot materialet

Både studierna av Lundström (2007) och Greig och Holloway (2016) lider av svårigheten med att vara kvalitativa - vi kan inte vara säkra på att erfarenhet och rädsla är konkreta faktorer för urvalsmönster utan en mer omfattande analys. Däremot visar båda studierna att vissa lärare följer vissa normer av urval. Det räcker för att kunna se ett *möjligt* svar på hur en del av urvalet reproduceras via inre faktorer. En annan viktig sak att tänka på gällande Greig och Holloways studie är att de redan innan analysen valt ett perspektiv vilket kan innebära att de snarare letar efter bekräftelse av sin redan förutbestämda tes och deras slutsatser kan därmed inte dras som generaliseringar, enbart på grund av dess kvalitativa form. Med det sagt

så ger även deras studie oss insikt i *möjliga* litteratururvalsprocesser - vilket tycks vara det enda vi har att utgå från idag.

Lundström (2007, s. 161) menar att det inte är tillräckligt att endast intervjua lärare eftersom det förutsätter att alla lärarnas val är fullständigt motiverade. Han har själv, för att inte begå detta misstag, kompletterat intervjuerna med observationer och läroplansanalys. Åkerberg (2006) och Andersson och Odehammar (2010) lider dock av detta problem eftersom de enbart har gjort enkätundersökningar. De svar de har fått kan alltså inte påstås vara hela sanningen.

Det är dock värt att notera att enkätundersökningar kan vara givande då de, om de är tillräckligt omfattande, kan leda till generaliserbara resultat. Förutom att de svar Åkerberg (2006) och Andersson och Odehammar (2010) har samlat in inte kan anses vara fullständigt motiverade är just storleken av undersökningarna ett problem. De är helt enkelt inte tillräckligt omfattande för att kunna ge en tydlig bild av hur det ser ut i svenskundervisningen, utan kan endast ge en indikation på hur det är, något som Andersson och Odehammar (2010, s. 14) själva påpekar.

Ytterligare ett problem med de undersökningar vi tagit del av är att några av dem inte är på forskarnivå. Åkerberg och Andersson och Odehammar är examensarbeten. Verhaest är en masteruppsats medan Lundströms studie är en doktorsavhandling. Detta syns också i den omfattning de respektive verken har - Lundström är betydligt mer omfattande än de tidigare nämnda. Även om vissa av undersökningarna är bristfälliga kan ändå intervjumetoden vara givande. Det är via den lärarnas egna åsikter uttrycks och i deras åsikter återfinns spår av potentiella faktorer.

5.3 Förslag till vidare forskning

Vad det gäller vidare forskning anser vi att det är mycket som behövs i området. Till att börja med finns det ingen konkret studie utöver den utförd av Lars Brink (1992) som undersökte åren mellan 1910-1945. Även om Brinks studie sammanställde att någon form av en skolkanon existerade på gymnasieskolan kan vi inte med någon som helst säkerhet påstå att det även är sant 70 år senare. Det finns dock en fråga huruvida det faktiskt är relevant för litteratururvalsprocesser. Vi vill hävda efter vår sammanställning av de existerande undersökningarna att normer tycks vara viktigt och att lärare som är pressade lättare väljer utifrån en mall som existerar även om denna mall är implicit. Därför skulle det vara av intresse att se huruvida en skolkanon faktiskt existerar idag och på vilka grunder den verkar existera - är det på grund av effektiva pedagogiska val eller på grund av deras estetiska värde? Utöver det skulle en vidare analys av urvalsprocesser vara önskvärt. Lundström (2007) beskriver själv att det inte funnits någon konsekvent genomförd studie på hur urvalet går till och motiverar sin studie utifrån det. Även om hans studie ger oss många insikter i vilka möjliga urvalsprocesser som kan existera skulle en djupgående studie som antingen undersöker hur viktig respektive faktor är eller åtminstone mer kvantitativt visar att dessa faktorer ens är av någon vikt alls i den faktiska processen vara önskvärd.

5.4 Slutsatser

Den verkliga lärarens bild är långt ifrån den fullständigt rationella som diskuterats i avsnitt 5.1.2. I verkligheten sätts, som vi sett i avsnitt 4.2 om inre faktorer, även den sociala kontexten in och press från elever, föräldrar, kollegor och inte minst läraren själv spelar in. Oavsett om det bästa valet leder till en variation av böcker eller en skolkanon så behöver man acceptera att en lärare antagligen aldrig kommer kunna göra ett sådant val, dels på grund av

alla de faktorer som här presenterats men även för att läraren inte kan förväntas ständigt vara medveten om allt denne gör. Det som är viktigt att ta med sig från upptäckten av alla dessa potentiella faktorer är just det - det är omöjligt att göra ett icke-påverkat urval, om det så gäller den *ekonomiska* faktorn, *tillgången*, *lärarens värderingar* eller någon av de andra faktorer som här har tagits upp. Trots detta får läraren inte vara rädd för att välja den litteratur hen är bekväm med. Det är, som tidigare nämnts, inte så att faktorerna alltid påverkar urvalet negativt. Skulle läraren välja litteratur hen är obekvämt med blir lärarens arbetsituation mycket svårare. Det är därför möjligt att detta visar att lärare själva måste våga förlita sig på sina magkänslor. Det kan ju trots allt vara så att de rätta valen görs av bekväma lärare.

6 Referenslista

- Andersson, A & Odehammar, C.J. (2010) *Kanonlärare - En undersökning om svensklärares litteratururval* (Självständigt arbete på grundnivå). Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation (HLK), Högskolan i Jönköping. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A394208&dswid=9268>
- Bergsten, S. & Elleström, L. (2004) *Litteraturhistoriens grundbegrepp*. Lund: Studentlitteratur
- Bergöö, K. (2005). *Vilket svenskämne? Grundskolans svenskämnen i ett lärarutbildningsperspektiv*. Malmö: Malmö högskola
- Bloom, H (1994). *The western canon: the books and school of the ages*. New York: Harcourt Brace.
- Brink, L. (1992). *Gymnasiets litterära kanon: Urval och värderingar i läromedel 1910-1945*. (Doktorsavhandling, Skrifter utgivna av Avdelningen för litteratursociologi vid Litteraturvetenskapliga institutionen i Uppsala, 30) Uppsala: Avdelningen för litteratursociologi på litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.
- Greig, C. J., & Holloway, S. M. (2016). A Foucauldian analysis of literary text selection practices and educational policies in Ontario, Canada. *Discourse: Studies In The Cultural Politics Of Education*, 37(3), 397-410.
Doi:10.1080/01596306.2015.1043239
- Lundström, S. (2007). *Textens väg: om förutsättningar för texturval i gymnasieskolans svenskundervisning*. (Doktorsavhandling, Doktorsavhandlingar i Ämnesdidaktik, 1) Umeå: Institutionen för litteraturvetenskap och nordiska språk, Umeå universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A140819&dswid=9589>
- Sarland, C. (1991) *Young People Reading. Culture and Response*. Philadelphia: Open University Press.
- Skolverket (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm: Fritzes
- Thavenius, Jan (1999) Gymnasiets litterära kanon. I J. Thavenius (Red) *Svenskämnets historia*. (s. 119-136) Lund: Studentlitteratur.
- Ulfgard, Maria (2015) *Lära lärare läsa: Om utbildning av svensklärare och litteraturundervisning i skolan*. Göteborg: Makadam förlag
- Verhaest, J. (2008) *Kanon och litteraturundervisning i Sverige: Om hur elever, lärare och litteraturforskare betraktar det skönlitterära urvalet i litteraturhistorien och undervisningen*. (Masteruppsats) Gent: Universiteit Gent. Tillgänglig: http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/414/614/RUG01-001414614_2010_0001_AC.pdf

Åkerberg, T. (2006) *Skönlitterärt urval i Sveriges gymnasieskolor* (Självständigt arbete på grundnivå) Kristianstad: Enheten för lärarutbildning, Högskolan Kristianstad.
Tillgänglig: <http://hkr.diva-portal.org/smash/get/diva2:230133/FULLTEXT01.p>

